

Turizm ve sanat şenlikleri

Faruk YENER

66 Paskalya günlerinde her ulustan pek çok müzik meraklısı kişi sporu yapmak için Salzburg ve çevresine geliyor. Ben de bir Paskalya Şenliği düzenler, bu meraklıları çekebilirim demişti ünlü orkestra yöneticisi Herbert von Karajan geçen yıl. Bu fikri açtığı bazı dostları onun kadar iyimser değillerdi. Avrupa ve Amerikada sanat hareketlerinin tüm hızıyla yürüdüğü, sahnelerin açık olduğu, herkesin içinde gücünde bulunduğu Mart ayında bir sanat şenliğine kalkışmak cesaret işiydi. Karajan, 59 yaşını verdiği tecrübeyle bu teşebbüsün tutacağını umuyor, fikrini heyecanla savunuyordu. Üstelik Salzburg ili yöneticileri bu amaçla yararlanılabilecek bütün hacimleri daha ilk konuşmalarda başta «Salzburg Şenliği Salonu» olmak üzere Paskalya Şenliği'ni düzenleyenlere vereceklerini belirtmişler, karşılık olarak tek şilin istememişlerdi. Bu türlü bir düzen için gerekli yatırımı Krupp ailesinden Harald von Bohlen und Halbach, ünlü banker Rotschild, çukulata fabrikatörü Sprengel ve Volkswagen fabrikası katılmışlar, böylece orkestra yöneticisinin görüşüne inandıklarını ispatlamışlardı. Hazırlıklara başlandı, program Kasım ayında yapıldı, biletler 1967'nin ilk günlerinde satışa çıktı ve birkaç hafta içinde tükendi.

Şenlikte en önemli gösteri oyun ve müzik yönetimi Karajan'a ait olan Wagner'in «Die Walküre» adlı operasıydı. Operalar ve konserler dışında gelir sağlamak için bazı provalardan bile yararlanılmaya çalışılmış, örneğin, Bruckner'in «Sekizinci Senfoni»sinin Berlin Filarmoni Orkestrasıyla provası meraklılara paramızla yüzelli lirayı bulan bir bilet karşılığı dinletilmiş, işin tuhafı bu biletler ilk kapışılanlar arasında yer almıştı. Sonuçta «Paskalya Şenliği» tam bir başarıyla başlamış, bitmiş, böylece ilk «Kış Sanat Şenliği» doğmuştu.

Kesin bilince ulaştı

Sanatın, ulusları birbirlerine yakınlığa getirdiği, insanların sürekli barış ve refah yolunda birlikte çabası yönünden önemli, yaşadığımız çağda hiç şüphesiz en derin inanca kavuşmuş, en kesin bilince ulaşmıştır. Bu bilincin tarih boyunca uygarlıkla orantılı olarak yoğunlaştığı görülür. 19 uncu yüzyılda gelişen, derinleşip yaygınlaşan «umanizma» anlayışı bu gerçeğin ilk kıpırtılarını getirmiş, uluslararası sanat gösterileri düzenleme yolundaki belhbaşlı davranışlar özellikle aynı yüzyılın ikinci yarısında başgöstermiş, bunlardan Wagner'in kendi eserlerini sunmak amacıyla kurduğu «Bayreuth Şenliği» savaş yılları dışında düzenini kaybetmeden çağımıza değin başarıyla gelmiştir. Birinci Dünya Savaşından önce bazı besteci ve oyun yazarlarının yuvrak sayılı doğum ve ölüm yıldönümleri münasebetiyle düşünülen anma şenlikleri bu savaştan sonra yerini daha başka bir şenlik türüne bırakmış, Avrupa'nın tarihi değeri, coğrafi yeri yönünden uygun bazı noktaları bu defa her yıl tekrarlanan gösterilerin merkezi olmuştur. Ülkelerarası ulaştırma yetenekleri, toplumların ekonomik durumları, özgürlük ve kültür anlayışları böyle bir oluşumun belhbaşlı nedenleridir. Bu şenlikler arasında Bayreuth, Salzburg, Bonn, Glyndeburne ve Viyana'yı gösterebiliriz.

İkinci Dünya Savaşını izleyen yılların Avrupa'ya getirdiği refaha paralel olarak hızla gelişen turizm ve bu gelişimden yararlanma eğilimi sanat şenliklerinin sayısını olağanüstü bir artışa götürmüştür, bu türlü düzenlerin uygulandığı yerler umulanı, bekleneni aşan bir gelirin mutlu merkezleri olmuştur. Sanat şenliklerinin turizm bakımından önemini kavrayan ülkeler bu alanda durmadan yenilikler yapmakta, turizm endüstrisinden sağlanan geliri arttırmak amacıyla her çareye başvurmuşlardır.

Başlıcaları

Sanat şenlikleri genellikle üç ana noktadan hareket edilerek kurulup yönetilmekte, yatırımlar gene bu tutumlara göre sağlanmaktadır: Doğrudan doğruya devlet eliyle, il yönetim organları eliyle ve özel sektörün yardımına dayanan özel yönetimle. Avrupada ve yakınımızda her turizm mevsimi boyunca düzenlenen, süreleri bir ile üç hafta arasında değişen başlıca şenliklere alfabetik bir diziyile göz atarsak işin önemi çevresinde sanırız daha geniş bilgi sahibi olabiliriz:

ATINA — (Temmuz - Ağustos - Eylül) Yerli, yabancı opera ve tiyatro kurumları, senfonik orkestralar, ünlü solistler. (Devlet eliyle)

AIX-EN-PROVENCE — (Temmuz) Yerli, yabancı opera ve tiyatro kurumları, sergileri. (Devlet eliyle)

BAALBEK — (Temmuz) Lübnan'da düzenlenen tek Yakın Doğu Şenliği. Genellikle senfonik konserler, tiyatro gösterileri. (Devlet eliyle)

BATH — (Haziran) Kemancı Jehudi Menuhin tarafından aynı adlı küçük İngiliz şehrinde düzenlenen şenlik. Ünlü solistler, oda müziği kuruluşları, İngiliz senfonik orkestraları. (Özel yönetim)

BAYREUTH — (Temmuz - Ağustos) Wagner'in eserlerini kurulu program. (Özel yönetim)

BERGEN — (Mayıs - Haziran) Yerli, yabancı senfonik orkestralar, opera temsilieri. (Devlet eliyle)

BERLİN — (Eylül - Ekim) Yerli, yabancı opera ve bale kuruluşları, tiyatro temsilieri, senfonik konserler. (İl organları eliyle)

BESANCON — (Eylül) Senfonik konserler, oda müziği ve resitaller. (Devlet eliyle)

BORDEAUX — (Mayıs - Haziran) Senfonik konserler, oda müziği toplulukları, ünlü solistler. (İl organları eliyle)

COPENHAG — (Mayıs) Yerli senfonik orkestralar, bale ve oda müziği konserleri. (Devlet eliyle)

DUBROVNIK — (Temmuz - Ağustos) Senfonik konserler, oda müziği toplulukları, tiyatro ve bale. (Devlet eliyle)

EDINBURGH — (Ağustos - Eylül) Yerli, yabancı senfonik orkestralar, opera ve bale kurumları, tiyatro toplulukları, film gösterileri, sergileri. (İl organları eliyle)

FLORANSA — (Mayıs - Haziran) Senfonik konserler, opera ve bale gösterileri, oda müziği. (İl organları eliyle)

GLYNDEBURNE — (Ağustos - Eylül) İngiltere'nin en eski opera şenliği. (Özel yönetim)

GRANADA — (Haziran - Temmuz) Senfonik konserler, oda müziği, opera temsilieri. (Devlet eliyle)

HELSINKI — (Haziran) Yerli, yabancı senfonik orkestralar, oda müziği toplulukları. (Devlet eliyle)

HOLLANDA — (Haziran - Temmuz) Yerli, yabancı senfonik orkestralar, oda müziği toplulukları. (Devlet eliyle)

LUCERNE — (Ağustos - Eylül) Senfonik konserler, oda müziği toplulukları, ünlü solistler. (İl organları eliyle)

MÜNİH — (Temmuz - Ağustos) Başta opera temsilieri olmak üzere senfonik konserler, oda müziği toplulukları, ünlü virtüozlar, tiyatro ve bale gösterileri. (İl organları eliyle)

PERUGIA — (Eylül - Ekim) Yalnız dini müzik. (İl organları eliyle)

PORTEKİZ — (Mayıs - Haziran) Yabancı opera kurumları, senfonik orkestralar, oda müziği toplulukları. (Devlet eliyle)

PRADES — (Eylül) Viyolonselist Casals'ın katılımıyla senfonik orkestra ve oda müziği konserleri, resitaller. (Özel yönetim)

PRAG — (Mayıs - Haziran) Yerli, yabancı orkestralar, oda müziği toplulukları. (Devlet eliyle)

SALZBURG — (Temmuz - Ağustos) Genellikle Mozart'ın eserlerinden kurulu programlarla opera temsilieri, bale ve tiyatro gösterileri, senfonik orkestralar, oda müziği toplulukları. (Devlet ve il organları eliyle)

SALZBURG PASKALYA ŞENLİĞİ — (Mart) Opera gösterileri ve senfonik konserler. (Özel yönetim)

SANTANDER — (Ağustos) Senfonik orkestralar, oda müziği toplulukları, bale gösterileri. (İl organları eliyle)

SPOLETO — (Haziran - Temmuz) Opera ve bale temsilieri, oda müziği konserleri. (Devlet eliyle)

STOCKHOLM — (Mayıs - Haziran) Opera ve bale temsilieri, senfonik konserler. (İl organları eliyle)

STRASBOURG — (Haziran) Yerli ve yabancı senfonik orkestralar, oda müziği toplulukları. (İl organları eliyle)

VİYANA — (Mayıs - Haziran) Opera, bale ve tiyatro gösterileri, senfonik konserler, oda müziği konserleri, ünlü virtüozlar ve ses sanatçıları. (İl organları eliyle)

İstanbul şenliği

Turizm mevsimi boyunca düzenlendikleri ülkeler için büyük döviz, şehir ve kasabalar için gelir kaynağı olan sanat ve film şenliklerine her an bir yenisi katılırken akla ilk gelen soru yurdumuzda da bu tür bir çaba yapılabilir mi olacaktır. Şenliklerin uygulandığı şehir ve kasabaların sahip bulunması gereken özellikler çevresinde pek de uzun süre düşünmeden bu soruya «evet» cevabını verebilir, cevabımıza hiç tereddüt etmeden «İstanbul» adını ekleyebiliriz. İstanbul, bir sanat şenliği için yeryüzünün belki eşi pek az bulunan şehirleri arasında sayılabilir. Programına katılabilecek sanat olaylarına ek olarak tarihi değeri, sahip bulunduğu anıtlar, doğa güzellikleri şenliğe gelen meraklıların sayısını hiç şüphesiz sürelili artıracağı götürecektir. İstanbul, iyi bir şenlik organizasyonunun gerektirdiği hacim ve alanlara şimdiden sahiptir. Bu arada senfonik konser, opera, bale ve tiyatro gösterileri için Açık hava Tiyatrosu ve bazı büyük sinemalardan, oda müziği konserleri ve resitaller için saray ve müze salonlarıyla babecilerinden rahatça yararlanılabilir. Bu amaçla örneğin, Küçük Ayasofya gibi tarihi tapınaklar ufak onarım ve ek donatımlarla hizmete sokulursa essiz ilgi kaynakları sağlanır. Ve Taksim'de yanlış bir adlandırılışla «Opera» dediğimiz «Kültür Evi» tamamlandıktan sonra böyle bir organizasyon hacim yönünden hiçbir sıkıntıya uğranılmadan gerçekleşir.

Sonuç

Uluslararası turizm hareketleri alanında büyük önemi olan sanat şenliği konusuna en kısa sürede eğilmemiz, yurdumuza sağlayacağı maddi gelir yanında kültürel propagandamız nedeniyle de geniş anlam taşımaktadır. Biz böyle bir çaba için devlet yardımını zorunlu görmekteyiz. Bu yardım devlet - özel sektör ortaklığı bahis konusu olursa daha da verimli olabilir. Bir İstanbul Sanat Şenliği gerçekleştirilmede bizece atılacak ilk adım Milli Eğitim - Turizm ve Tanıtma Bakanlığının kendi bünyelerinden ve bu alanda bilgi sahibi olduklarına inanılan kişilerden bir karma kurul toplarak ilk fikirleri derlemeleri daha sonra bir tüzük hazırlatarak yönetim organlarını kurmalarıdır.

Türkiye, Turizm Yılı'na bir sanat şenliği ile katılmadıysa, böyle bir şenliğe ilk adımı atmış olmaları da hayırlı ve verimli bir yola girmiş sayılacaktır.